

„Produse financiare: ce posibilități de economii și investiții sunt pe piața financiară din Republica Moldova”

În fiecare an pe data de 31 octombrie este marcată Ziua Mondială a Economisirii. Această zi a fost celebrată pentru prima dată la 31 octombrie 1924, fiind instituită de participanții la primul Congres Internațional de Economii, organizat de Asociația Băncilor de Economii la Milano, Italia. Acesta este un prilej de a arăta importanța economisirii și nevoia de a promova cultura economisirii pentru a pune banii noștri să lucreze pentru noi și implicit pentru prosperitatea fiecăruia din noi.

Cum arată comportamentul de economisire și investiții al populației din perspectivă sociologică

Cum economisesc și investesc moldovenii

Potrivit datelor unui sondaj reprezentativ la nivel național realizat în toamna anului 2023¹, în medie 4 din 10 respondenți (40,7%) nu au reușit să pună bani deoparte în ultimele 12 luni, respectiv nu dețin economii sau investiții. În special este vorba de gospodăriile cu cele mai mici venituri – 50,9%, dar și gospodăriile din mediul rural – 49%.

În același timp, majoritatea economiilor formate sunt statice și nu generează alte venituri. Astfel, 45,4% din gospodării au economii în numerar, în timp ce alte 17,6% au menționat despre bani în contul de card, dar nu ca depozite, respectiv fără de dobândă. Aproape 6% din gospodării (5,8% dețin economii sub formă de depozite bancare, în timp ce investițiile în acțiuni (1,7%), obligațiuni (0,8%) sau criptomonede (1,8%) au ponderi de sub 1-2%.

Câți moldoveni își pot acoperi din economiile lor o cheltuială neprevăzută în mărimea venitului lunar

La întrebarea despre apariția unei plăți neașteptate în valoarea venitului lunar, care poate fi considerat un stress test în materie de finanțe personale, 36,5% au menționat că ar fi capabili să facă plăți fără de a apela la un credit sau ajutorul familiei sau prietenilor, în timp ce 59,9% au răspuns că nu ar putea face față unei asemenea cheltuieli fără a apela la credit sau ajutor de la familie / prieteni. La asemenea situații cei mai expuși sunt pensionarii – 70,5% nefiind în stare să acopere asemenea eventuale plăți și femeile cu 66,5%.

În ce măsură economisirea și investițiile sunt aplicate pentru atingerea obiectivelor financiare

În cadrul sondajului, 86,5% din gospodării au menționat că au un obiectiv financiar. Fiind rugați să expună acțiunile întreprinse pentru a-și atinge scopurile financiare, cele mai populare opțiuni de răspuns au fost cea de a micșora cheltuielile – 34,4%, cât și cea de a nu face nimic – 31,3%. Acțiuni de economisire sau investire a banilor a fost menționată drept modalitate de a atinge scopurile financiare de 21,6% din respondenți.

¹ Sursa datelor: Sondaj național reprezentativ pentru populația de 18-75 ani din Republica Moldova, excepție Stânga Nistrului. Metoda culegerii: CAPI. N=1024. Sondajul a fost colectat de compania iData, făcut conform metodologiei OECD, la comanda Expert-Grup. Sondajul a fost realizat în cadrul Campaniei Naționale Educație financiară pentru toți, care este implementată de Banca Națională a Moldovei și Expert-Grup, cu sprijinul programului USAID Moldova Reforme „Reforme Instituționale și Structurale în Moldova”.

Planuri de pensionare

Numărul celor care sunt deloc și puțini încrezători în planurile lor financiare pentru pensionare (46% din total) depășește de 2,4 ori numărul celor care se declară încrezători și foarte încrezători (19,4%). Pe grupe de vârste, cei mai pesimiști în privința planurilor financiare de pensionare sunt persoanele active cel mai aproape de vârsta de pensionare din segmentul 45-59 de ani (54%). Pe de altă parte, grupul celor mai încrezători și foarte încrezători se regăsește în cadrul celor care provin din gospodăriile cu cele mai mari venituri (29%).

Sursele de venit avute în vedere pentru *perioada de după pensionare*

Întrebarea despre modalitatea de finanțare după atingerea vârstei de pensionare arată că cea mai răspândită opțiune pe care se mizează este pensia de la stat – 72,3%. Datele relevă o tendință prin care pensia de la stat este vizată proporțional mai mult odată cu apropierea de pensie. Astfel, doar 44,9% din cei cu vârsta între 18-29 de ani mizează pe pensia de la stat, față de 89,7% al celor din grupul 60+ani. De asemenea, 73,4% din persoanele ocupate mizează pe pensia de la stat, comparativ cu 44% în cazul celor neocupate, rezultatul arătând că în general cei mai mulți fac legătura dintre nivelul contribuțiilor la stat și pensia așteptată.

O altă modalitatea de finanțare post pensionare este continuarea activității în câmpul muncii – 39,3%. Aceasta a fost menționată preponderent de persoanele ocupate – 48,6%, persoanele din gospodăriile cu venituri medii – 48%, precum și de către persoanele cu vârsta de 45-59 de ani – 47,6%.

Fiecare al 5-lea respondent mizează pe economiile personale acumulate până la pensionare, în special persoanele tinere de 18-29 de ani (38,5%) și persoanele din gospodăriile cu veniturile cele mai mari din eșantion (35,8%).

Totodată, finanțarea din venituri generate de activele financiare sau non-financiare deținute (cum ar fi dividende sau venituri din închiriere) – (3,5%), primind o pensie privată sau o asigurare de viață (3,1%), vânzarea unor active financiare (1,2%) sunt opțiuni încă puțin cunoscute și explorate în așteptările de pensionare ale populației.

Tabloul statistic al economisirii și investițiilor financiare efectuate de moldoveni

Potrivit celor mai recente date statistice din septembrie 2024, populația Republicii Moldova dispune de depozite în sistemul bancar în sumă de 71,7 miliarde Lei și alte 0,8 miliarde Lei sub formă de depuneri de economii la Asociațiile de Economii și Împrumut (AEI).

Peste jumătate din depozitele populației din sectorul bancar (51,6% sau 37 miliarde Lei) sunt depozite la termen cu dobândă – adică deponenții primesc dobândă cu condiția că nu-și retrag banii pentru perioada stabilită în contractul cu banca. În același timp, 19% (13,7 miliarde Lei) din total depozite sunt la vedere cu dobândă – bani care sunt remunerați cu o dobândă simbolică și pot fi retrași oricând, iar alte 29,2% (21 miliarde Lei) sunt depozite la vedere fără dobândă, adică bani în conturi care pot fi retrași oricând și care nu sunt remunerați cu dobândă.

Pe lângă posibilitatea de economisire, piața financiară din Republica Moldova oferă loc și de investiții. Unul din instrumente sunt Valorile Mobiliare de Stat (VMS), prin care inclusiv populația poate să crediteze statul. Conform datelor de la 30 septembrie 2024, stocul total de VMS emise pe piața primară a constituit 28,5 miliarde Lei, din care VMS procurate de populație prin intermediul băncilor este estimat

între 5 și 10% din total. În același timp, începând cu luna septembrie 2024 pentru prima dată în istoria țării a devenit posibil ca cetățenii să poată credita statul direct fără intermediul băncilor prin intermediul unei platforme electronice. Astfel, în perioada de subscriere de zece zile, care s-a încheiat pe 25 septembrie 2024, pe platforma evms.md au fost înregistrate 815 tranzacții directe în valoare totală de peste 78,7 milioane de lei. Investițiile în valori mobiliare de stat sunt garantate de stat, oferind investitorilor siguranță și stabilitate pe termen lung.

O altă oportunitate de investiții este oferită de instrumentele pieței de capital: i) acțiuni, ii) obligațiuni corporative și iii) obligațiuni municipale. În ultimii 3 ani piața financiară locală a oferit oportunități de investiții atât pentru obligațiunile municipale (primăriile Chișinău, Ciadâr-Lunga, Sîngera), cât și emisiuni de obligațiuni corporative.

Este de menționat că în anul 2023 moldovenii au obținut venituri din dobânzi în sumă totală de 3,2 miliarde Lei, ceea ce reprezintă 2,9% din toate veniturile oficiale impozabile obținute de populație în această perioadă.

Cum se impozitează veniturile populației din instrumente financiare

Este important să cunoaștem că veniturile populației din dobânzile de la depozitele bancare, depunerile la AEI, plasamentele la furnizorii de servicii de finanțare participativă și obligațiuni corporative se impozitează cu un impozit pe venit de 6%.

În același timp, veniturile persoanelor fizice rezidente obținute sub formă de creștere de capital sau dobânzi aferente valorilor mobiliare de stat și/sau aferente obligațiunilor municipale se consideră surse de venit care nu se impozitează.

Campania națională de educație financiară este adresată tuturor cetățenilor, indiferent de vârstă și ocupație și își propune să intensifice eforturile de educație financiară în societate. Campania Națională de Educație Financiară este implementată de Banca Națională a Moldovei și Expert-Grup cu sprijinul proiectului USAID Moldova Reforme Instituționale și Structurale în Moldova (MISRA).